

Правовые аспекты и практические проблемы обжалования действий и бездействия органов и должностных лиц государственной исполнительной службы*

Одним из проблематичных вопросов современной судебной практики, по нашему мнению, является также **вопрос определения подсудности дел** по жалобам на действия или бездействие органов государственной исполнительной службы (далее – ГИС). В этой статье мы осветим отдельные практические аспекты данного вопроса и предложим пути их решения.

Для начала обратимся к некоторым положениям законодательства Украины, регулирующего указанный вопрос. Так, ст. 3 Закона Украины от 21.04.99 г. № 606-ХІV «Об исполнительном производстве» (далее – Закон), определяет исчерпывающий перечень исполнительных документов, на основании которых осуществляется принудительное исполнение решений ГИС, в частности, это:

- 1) исполнительные письма, которые издаются судами, и приказы хозяйственных судов, в том числе на основании решений третейского суда;
- 2) определения, постановления судов по гражданским, хозяйственным, административным, уголовным делам в случаях, предусмотренных законом;
- 3) судебные приказы;
- 4) исполнительные надписи нотариусов;
- 5) удостоверение комиссий по трудовым спорам, которые выдаются на основании соответствующих решений этих комиссий;
- 6) постановления органов (должностных лиц), уполномоченных рассматривать дела об административных правонарушениях в случаях, предусмотренных законом;
- 7) решения органов государственной власти, принятые по вопросам владения и пользования культурными зданиями и имуществом;
- 8) постановления государственного исполнителя о взыскании исполнительного сбора, расходов на проведение исполнительных действий и наложение штрафа;
- 9) решения других органов государственной власти в случаях, если по закону их исполнение возложено на ГИС;
- 10) решения Европейского суда по правам человека с учетом особенностей, предусмотренных Законом Украины «Об исполнении решений и применении практики Европейского суда по правам человека».

Для большего удобства раскрытия проблематики данной статьи мы предлагаем вышеупомянутые ис-

полнительные документы **условно** разделить на 2 группы по субъекту их издания, а именно:

1. Исполнительные документы, которые издаются органами судебной власти (п. 1, 2, 3, 10).

2. Исполнительные документы, которые издаются другими органами, в пределах своей компетенции имеющими право принимать соответствующие решения (п. 4, 5, 6, 7, 8, 9).

В соответствии с предложенным разделением, ст. 85 Закона устанавливает различную подсудность дел по соответствующим жалобам на действия или бездействие органов ГИС.

Так, ст. 85 Закона определяет:

*«В исполнительном производстве на действия (бездействие) государственного исполнителя и других должностных лиц государственной исполнительной службы по выполнению решения или отказ в осуществлении предусмотренных данным Законом действий **взыскателем или должником может быть подана жалоба начальнику соответствующего органа государственной исполнительной службы, которому непосредственно подчинен государственный исполнитель, или в соответствующий суд.***

*Жалоба в исполнительном производстве по исполнению судебных решений на действия (бездействие) государственного исполнителя или начальника органа государственной исполнительной службы **подается в суд, который выдал исполнительный документ. Жалобы по выполнению других решений подаются в суд по месту нахождения соответствующего органа государственной исполнительной службы,** кроме жалоб на действия (бездействие) государственных исполнителей и должностных лиц Департамента государственной исполнительной службы Министерства юстиции Украины и отделов государственной исполнительной службы Главного управления юстиции Министерства юстиции Украины в Автономной Республике Крым, областных, Киевского и Севастопольского городских управлений юстиции, **которые подаются в апелляционный суд по месту нахождения соответствующего органа государственной исполнительной службы.***»

Если с обжалованием действий или бездействия государственного исполнителя начальнику соответствующего органа ГИС, которому непосредственно подчинен государственный исполнитель особых слож-

(Продолжение. Начало см. в газете «Адвокат Бухгалтера» № 27 (201), сентябрь, 2008 г.)

ностей не возникает, то с порядком такого обжалования в суд возникают определенные практические проблемы.

Как уже отмечалось, ст. 85 Закона определяет, что жалобы на действия или бездействие государственного исполнителя по первой группе исполнительных документов, согласно распределению, приведенному выше, подаются в суд, который выдал исполнительный документ. Жалобы на действия или бездействие государственного исполнителя по второй группе исполнительных документов подаются **в суд по месту нахождения ГИС.**

Таким образом, в случае обжалования действий или бездействия органов ГИС по первой группе исполнительных документов, необходимо, в первую очередь, обращать внимание на юрисдикцию суда, выдавшего исполнительный документ. Так, если исполнительный документ выдан общим судом, жалоба подается **в соответствующий общий суд**, если исполнительный документ выдан хозяйственным судом, то жалоба подается **в соответствующий хозяйственный суд**, если же исполнительный документ выдан судом административной юрисдикции, жалоба подается **в соответствующий административный суд** (проблемы с представлением жалоб в административные суды будут освещены ниже).

Больше сложностей с определением подсудности возникает при обжаловании действий или бездействия органов ГИС по второй группе исполнительных документов. **В практической деятельности наиболее распространенными из них являются исполнительные надписи нотариусов.**

Статья 85 Закона достаточно нечетко определяет подсудность указанных дел – **жалобы подаются в суд по месту нахождения ГИС.** При этом законодатель не указал, в суд какой юрисдикции необходимо подавать соответствующие жалобы, что, по нашему мнению, и порождает ряд проблем.

Так, до принятия Верховной Радой Украины Кодекса административного судопроизводства (вступил в силу с 01.09.05 г., далее – КАСУ), указанные проблемы некоторым образом решались в разъяснениях Верховного Суда Украины (далее – ВСУ), в частности, постановлением от 26.12.03 г. № 14 «О практике рассмотрения судами жалоб на решения, действия или бездействие органов и должностных лиц государственной исполнительной службы и обращений участников исполнительного производства».

В указанном постановлении ВСУ определил, что жалобы относительно исполнения **других решений (то есть тех, которые условно отнесены ко второй группе)** подаются в **местный суд по месту нахождения соответствующего отдела ГИС.** Если же обжалуются действия (бездействие) государственных исполнителей и должностных лиц Департамента и отделов ГИС Главного управления юстиции Министерства юстиции Украины в АР Крым, областного, Киев-

ского и Севастопольского городских управлений юстиции, то жалобы подаются в **апелляционный суд по месту нахождения соответствующего органа указанной службы.**

Как несложно заметить, ВСУ полностью скопированы положения ст. 85 Закона, которые не дают ответ на вопрос, в какой суд необходимо подавать жалобы на действия органов ГИС, совершенные при выполнении исполнительных надписей нотариусов, поскольку к понятию местного суда относятся как суды общей юрисдикции, так и хозяйственные суды. Подтверждением этому является положение ст. 21 Закона Украины от 07.02.02 г. № 3018-III «О судостроительстве Украины» (далее – Закон о судостроительстве), устанавливающее, что **местными общими судами** являются районные, районные в городах, городские и межрайонные суды, а также военные суды гарнизонов, а **местными хозяйственными судами** являются хозяйственные суды АР Крым, областей, городов Киева и Севастополя.

Аналогичные вопросы возникают и при обжаловании действий или бездействия государственного исполнителя или начальника отдела ГИС, государственных исполнителей и должностных лиц Департамента ГИС Министерства юстиции Украины (далее – Департамент) и отделов ГИС Главного управления юстиции Министерства юстиции Украины, в АР Крым, областного, Киевского и Севастопольского городских управлений юстиции, совершенные при выполнении исполнительных надписей нотариусов, поскольку в законе также отсутствует четкое разграничение юрисдикции апелляционных судов, **по месту нахождения соответствующего органа указанной службы (апелляционный суд общей юрисдикции или апелляционный хозяйственный суд).**

Со вступлением в силу КАСУ, по нашему мнению, появилось еще больше коллизий с порядком обжалования действий или бездействия органов ГИС, совершенных при выполнении исполнительных надписей нотариусов, а также постановлений административных судов.

Так, ст. 21 Закона о судостроительстве определяет, что **местными административными судами являются окружные суды**, которые создаются в округах в соответствии с Указом Президента Украины.

Иными словами, для определения подсудности жалоб на действия или бездействие ГИС, **совершенные при выполнении исполнительных надписей нотариусов**, уже возникает необходимость определять подсудность между местными общими, хозяйственными и административными судами.

С первого взгляда, наиболее логичным выходом из указанной ситуации будет представление жалоб в местные административные суды, учитывая следующие нормы действующего законодательства.

Так, в соответствии со ст. 2 КАСУ задачей административного судопроизводства является защита прав,

свобод и интересов физических лиц, прав и интересов юридических лиц в сфере публично-правовых отношений от нарушений со стороны органов государственной власти, органов местного самоуправления, **их должностных и служебных лиц, других субъектов, при осуществлении ими властных управленческих функций на основании законодательства, в том числе при исполнении делегированных полномочий.**

Принимая во внимание положение ст. 6 Закона, которая определяет, что работники органов ГИС (государственные исполнители, руководящие работники и специалисты Департамента, отделов ГИС Главного управления юстиции Министерства юстиции Украины, в АР Крым, областных, Киевского и Севастопольского городских управлений юстиции, районных, городских (городов областного значения), районных в городах отделов ГИС соответствующих управлений юстиции) являются **государственными служащими**, необходимо, руководствуясь ст. 2 КАСУ, обращаться в соответствующий местный административный суд, поскольку правоотношения, которые касаются нарушения прав и законных интересов физических и/или юридических лиц государственными служащими, и относительно которых не установлен другой порядок судебного производства, являются предметом рассмотрения **административных судов.**

Указанное подтверждается и ст. 21 Закона о судостроительстве, устанавливающей, что местными административными судами являются окружные суды, которые создаются в округах в соответствии с Указом Президента Украины, то есть данная подсудность полностью соответствует требованиям ст. 85 Закона.

С другой стороны, если более подробно проанализировать положения ч. 2 ст. 2 и ст. 181 КАСУ, регулирующие порядок обжалования действий или бездействия ГИС, то, по нашему мнению, сразу можно заметить отсутствие процессуального механизма обжалования указанных действий или бездействия.

Так, ч. 2 ст. 2 КАСУ указывает, что *«в административных судах могут быть обжалованы любые решения, действия или бездействие субъектов властных полномочий, кроме случаев, когда относительно таких решений, действий или бездействия, Конституцией или законами Украины установлен иной порядок судебного производства»*, то есть, если порядок обжалования действий или бездействия ГИС по выполнению исполнительных документов четко установлен Законом, то необходимо применять положение именно этого нормативного документа.

Как уже отмечалось, ст. 85 Закона четко устанавливает порядок обжалования действий или бездействия государственного исполнителя – в форме **предоставления соответствующей жалобы.**

При этом ст. 181 КАСУ отмечает, что участники исполнительного производства (кроме государственного исполнителя) и лица, которые вовлекаются

в проведение исполнительных действий, имеют право обратиться в административный суд **с иском заявлением**, если считают, что решением, действием или бездействием государственного исполнителя или другого должностного лица ГИС нарушены их права, свободы или интересы, **а также, если законом не установлен иной порядок судебного обжалования решений, действий или бездействия таких лиц.**

Как уже было приведено выше, Законом предусмотрен порядок обжалования действий или бездействия ГИС, но **в форме предоставления соответствующей жалобы.** То есть нормы ст. 181 КАСУ устанавливают порядок обжалования действий или бездействия органов ГИС в форме направления соответствующей жалобы. Но указанные положения ст. 181 КАСУ прямо противоречат положениям ст. 11 этого же Кодекса, которые определяют, что суд рассматривает административные дела **не иначе, как по исковому заявлению**, поданному в соответствии с этим Кодексом, и не может выходить за пределы исковых требований.

Предоставление же искового заявления, которым осуществляется обжалование действий или бездействия государственного исполнителя в суд административной юрисдикции, прямо противоречит судебной практике ВСУ, которая исходит из того, что обжалование действий или бездействия органов ГИС должно осуществляться путем представления соответствующей жалобы, о чем говорилось в предыдущей статье.

Иными словами, в КАСУ, по нашему мнению, отсутствуют правовые механизмы обжалования действий или бездействия органов ГИС, которые совершены при осуществлении **выполнения исполнительных надписей нотариусов**, поскольку административный суд может рассматривать административные дела **не иначе, как по исковому заявлению.**

Похожие проблемы возникают и при обжаловании действий или бездействия ГИС при исполнении постановлений местных административных судов. Если в указанной ситуации отсутствуют проблемы относительно подсудности рассматриваемого дела – административный суд, который издал исполнительный документ, то вопрос относительно формы обжалования – жалоба или исковое заявление, остается нерешенным.

В завершение сказанного можно отметить, что, по нашему мнению, на сегодняшний день складывается ситуация, при которой законодательством установлена определенная форма обжалования действий или бездействия ГИС в административный суд (**при осуществлении выполнения исполнительных надписей нотариусов**), но не установлен процессуальный механизм такого обжалования и отсутствует судебная практика относительно решения указанного вопроса.

По нашему мнению, которое основывается на практике рассмотрения отдельных жалоб в местных общих и хозяйственных судах, при определении юрисдикции суда, в который необходимо обращаться с жалобами на действия или бездействие органов ГИС, совершенных при **выполнении исполнительных надписей нотариусов**, необходимо руководствоваться правоотношениями, **сложившимися между взыскателем и должником, и на основании которых нотариус совершил исполнительную надпись**. Так, нотариусы совершают исполнительные надписи на документах, которые устанавливают задолженность для взыскания денежных сумм или истребования от должника имущества. При этом взыскателем и должником в этих случаях могут быть как юридические лица, так и физические лица, то есть задолженность может возникнуть как из гражданских правоотношений, так и из хозяйственных.

Если взыскателем и должником являются юридические лица, жалобу необходимо подавать в соответствующий **хозяйственный суд по месту нахождения органа ГИС**, если же взыскателем или должником является физическое лицо или физические лица, то в **соответствующий суд общей юрисдикции по месту нахождения органа ГИС**.

В связи с приведенным, для урегулирования правовых коллизий, о которых идет речь в статье, предлагаем следующее:

1. При обжаловании действий или бездействия органов ГИС, которые совершены при осуществлении **выполнения исполнительных надписей нотариусов**, руководствоваться положениями Гражданского процессуального кодекса Украины и Хозяйственного процессуального кодекса Украины относительно определения подсудности указанных жалоб, поскольку действующий КАСУ содержит определенные противоречия относительно формы процессуального документа, на основании которого осуществляется соответствующее обжалование, и при этом отсутствуют процессуальные механизмы такого обжалования.

2. До установления определенной судебной практики административного суда при обжаловании действий или бездействия ГИС **при исполнении постановлений административных судов** обращаться в соответствующий административный суд одновременно **с жалобой на действия исполнительной службы** и с соответствующим **исковым заявлением**.

Андрей ФОМЕНКО
заместитель руководителя
департамента урегулирования споров
ЮК «КПД Консалтинг»

Кредит в иностранной валюте: возвращаем в гривнах

Многие наши соотечественники, взявшие потребительский кредит в иностранной валюте, оказались после обвала гривны в затруднительном положении: погашение кредита обходится значительно дороже, чем ожидалось. В не менее сложной ситуации оказались также и юридические лица, взявшие валютный кредит в долларах или евро: **банки требуют возврата кредитов (и уплаты процентов) в валюте кредита**. Более «толерантные» банки позволяют погашать кредит в национальной валюте, но по специальному курсу, отличному от курса НБУ.

Погашение кредита в валюте кредита является общепринятой практикой и, казалось бы, его правомерность не подлежит сомнению. Но из анализа соответствующих положений Гражданского кодекса Украины (далее - ГКУ) следует совершенно иное.

Итак, **по кредитному договору** банк или иное финансовое учреждение (кредитор) обязуется предоставить денежные средства (кредит) заемщику в размере и на условиях, установленных договором, а заемщик обязуется вернуть кредит и уплатить про-

центы (ст. 1054 ГКУ). К отношениям по кредитному договору применяются положения данного Кодекса, регламентирующие правоотношения займа, если иное не следует из сути кредитного договора. По договору займа одна сторона (заемодатель) передает в собственность второй стороне (заемщику) денежные средства или иные вещи, определенные родовыми признаками, а заемщик обязуется вернуть заемодателю *такую же сумму денежных средств* (сумму займа) или такое же количество вещей того же рода и такого же качества (ст. 1046 ГКУ).

Следует заметить, что потребительский кредит *в иностранной валюте* редко предоставляется в долларах или евро. Банк перечисляет, например, денежные средства в гривнах, а обязательства должника **только закрепляются** в договоре в эквиваленте иностранной валюты. Поэтому ключевое положение договора займа «что взял – то вернул» здесь не применимо. Но не это главное.

Отношения, возникающие из кредитного договора, по сути и с учетом терминологии ГКУ являются обя-

Правові аспекти та практичні проблеми оскарження дій та бездіяльності органів та посадових осіб державної виконавчої служби*

Одним з проблематичних питань сучасної судової практики, на нашу думку, є також питання визначення підсудності справ за скаргами на дії чи бездіяльність органів державної виконавчої служби (далі – ДВС). У цій статті ми висвітлимо окремі практичні аспекти даного питання та запропонуємо шляхи їх вирішення.

Для початку звернемося до деяких положень законодавства України, які регулюють зазначене питання. Так, ст. 3 Закону України від 21.04.99 р. № 606-XIV «Про виконавче провадження» (далі - Закон), визначає вичерпний перелік виконавчих документів, на підставі яких здійснюється примусове виконання рішень ДВС, зокрема, це:

- 1) виконавчі листи, що видаються судами, та накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду;
- 2) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних та кримінальних справах у випадках, передбачених законом;
- 3) судові накази;
- 4) виконавчі написи нотаріусів;
- 5) посвідчення комісій з трудових спорів, що видаються на підставі відповідних рішень цих комісій;
- 6) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;
- 7) рішення органів державної влади, прийняті з питань володіння та користування культовими будівлями та майном;
- 8) постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій та накладення штрафу;
- 9) рішення інших органів державної влади у випадках, якщо за законом їх виконання покладено на державну виконавчу службу;
- 10) рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини".

Для більшої зручності розкриття проблематики даної статті ми пропонуємо вищезазначені виконавчі

документи **умовно** розділити на 2 групи за суб'єктом їх видання, а саме:

1. Виконавчі документи, які видаються органами судової влади (п. 1, 2, 3, 10).
2. Виконавчі документи, які видаються іншими органами, які в межах своєї компетенції мають право приймати відповідні рішення (п. 4, 5, 6, 7, 8, 9).

Відповідно до запропонованого розподілу, ст. 85 Закону встановлює різну підсудність справ за відповідними скаргами на дії або бездіяльність органів ДВС.

Так, ст. 85 Закону визначає:

«У виконавчому провадженні на дії (бездіяльність) державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби по виконанню рішення або відмову у здійсненні передбачених цим Законом дій стягувачем чи боржником може бути подана скарга до начальника відповідного органу державної виконавчої служби, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або до відповідного суду.

Скарга у виконавчому провадженні по виконанню судових рішень на дії (бездіяльність) державного виконавця або начальника органу державної виконавчої служби подається до суду, який видає виконавчий документ. Скарги по виконанню інших рішень подаються до суду за місцем знаходження відповідного органу державної виконавчої служби, крім скарг на дії (бездіяльність) державних виконавців та посадових осіб Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України та відділів державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, які подаються до апеляційного суду за місцем знаходження відповідного органу державної виконавчої служби».

Якщо з оскарженням дій або бездіяльності державного виконавця до начальника відповідного органу ДВС, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець особливих складностей не виникає, то з порядком такого оскарження до суду виникають певні практичні проблеми.

(Продовження. Початок див. у газеті «Адвокат Бухгалтера» № 27(201), вересень, 2008 р.)

Як вже зазначалося, ст. 85 Закону визначає, що скарги на дії або бездіяльність державного виконавця по першій групі виконавчих документів, згідно з розподілом, який наведений вище, подаються до суду, який видав виконавчий документ. Скарги на дії або бездіяльність державного виконавця по другій групі виконавчих документів подаються **до суду за місцем знаходження ДВС**.

Таким чином, у випадку оскарження дії чи бездіяльності органів ДВС по першій групі виконавчих документів, необхідно, в першу чергу, звертати увагу на юрисдикцію суду, який видав виконавчий документ. Так, якщо виконавчий документ виданий загальним судом, скарга подається **до відповідного загального суду**, якщо виконавчий документ виданий господарським судом, то скарга подається **до відповідного господарського суду**, якщо ж виконавчий документ виданий судом адміністративної юрисдикції, скарга подається **до відповідного адміністративного суду** (проблеми із поданням скарг до адміністративних судів будуть висвітлені нижче).

Більше складностей із визначенням підсудності виникає при оскарженні дій чи бездіяльності органів ДВС по другій групі виконавчих документів. **У практичній діяльності найбільш поширеними з них є виконавчі написи нотаріусів**.

Стаття 85 Закону досить нечітко визначає підсудність зазначених справ – **скарги подаються до суду за місцем знаходження ДВС**. При цьому законодавець не зазначив, до суду якої юрисдикції необхідно подавати відповідні скарги, що, на нашу думку, і породжує низку проблем.

Так, до прийняття Верховною Радою України Кодексу адміністративного судочинства (вступив у силу з 01.09.05 р., далі – КАСУ), зазначені проблеми деяким чином вирішувались у роз'ясненнях Верховного Суду України (далі – ВСУ), зокрема, постановою від 26.12.03 р. № 14 «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження».

У зазначеній постанові ВСУ визначив, що скарги щодо виконання **інших рішень (тобто тих, які умовно віднесені до другої групи)** подаються до **місцевого суду за місцем знаходження відповідного відділу ДВС**. Якщо ж оскаржуються дії (бездіяльність) державних виконавців та посадових осіб Департаменту та відділів ДВС Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в АР Крим, обласного, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, то скарги подаються до **апеляційного**

суду за місцем знаходження відповідного органу зазначеної служби.

Як легко помітити, ВСУ повністю скопійовані положення ст. 85 Закону, які не дають відповіді на питання, до якого суду необхідно подавати скарги на дії органів ДВС, які вчинені при виконанні виконавчих написів нотаріусів, оскільки до місцевого суду відносяться як суди загальної юрисдикції, так і господарські суди. Підтвердженням цього є положення ст. 21 Закону України від 07.02.02 р. № 3018-III «Про судоустрій України» (далі – Закон про судоустрій), яка встановлює, що **місцевими загальними судами** є районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди, а також військові суди гарнізонів, а **місцевими господарськими судами** є господарські суди АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

Аналогічні питання виникають і при оскарженні дій або бездіяльності державного виконавця або начальника відділу ДВС, державних виконавців та посадових осіб Департаменту ДВС Міністерства юстиції України (далі – Департамент) та відділів ДВС Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в АР Крим, обласного, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, які вчинені при виконанні виконавчих написів нотаріусів, оскільки в законі також відсутнє чітке розмежування юрисдикції апеляційних судів **за місцем знаходження відповідного органу зазначеної служби (апеляційний суд загальної юрисдикції чи апеляційний господарський суд)**.

З набранням чинності КАСУ, на нашу думку, з'явилося ще більше колізій з порядком оскарження дій або бездіяльності органів ДВС, які вчинені при виконанні виконавчих написів нотаріусів, а також постанов адміністративних судів.

Так, ст. 21 Закону про судоустрій визначає, що **місцевими адміністративними судами є окружні суди**, що утворюються в округах відповідно до указу Президента України.

Тобто для визначення підсудності скарг на дії чи бездіяльність ДВС, **які вчинені при виконанні виконавчих написів нотаріусів**, вже виникає необхідність визначати підсудність між місцевими загальними, господарськими та адміністративними судами.

З першого погляду, найбільш логічним виходом із зазначеної ситуації буде подання скарг до місцевих адміністративних судів, з огляду на наступні норми діючого законодавства.

Так, відповідно до ст. 2 КАСУ завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку

органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

Тобто, беручи до уваги положення ст. 6 Закону, яка визначає, що працівники органів ДВС (державні виконавці, керівні працівники та спеціалісти Департаменту ДВС Міністерства юстиції України, відділів ДВС Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів ДВС відповідних управлінь юстиції) є **державними службовцями**, необхідно, керуючись ст. 2 КАСУ, звертатися до відповідного місцевого адміністративного суду, оскільки правовідносини, що стосуються порушення прав та законних інтересів фізичних та/або юридичних осіб державними службовцями, та щодо яких не встановлений інший порядок судового провадження, є предметом розгляду **адміністративних судів**.

Зазначене підтверджується і ст. 21 Закону про судоустрій, яка встановлює, що місцевими адміністративними судами є окружні суди, що утворюються в округах відповідно до Указу Президента України, тобто зазначена підсудність повністю відповідає вимогам ст. 85 Закону.

З іншого боку, якщо більш детально проаналізувати положення ч. 2 ст. 2 та ст. 181 КАСУ, які регулюють порядок оскарження дій чи бездіяльності ДВС, то, на нашу думку, відразу можливо помітити відсутність процесуального механізму оскарження зазначених дій чи бездіяльності.

Так, ч. 2 ст. 2 КАСУ зазначає, що *«до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження»*, тобто, якщо порядок оскарження дій чи бездіяльності ДВС з провадження виконавчих документів чітко встановлений Законом, то необхідно застосовувати положення саме цього нормативного документу.

Як вже зазначалося, ст. 85 Закону чітко встановлює порядок оскарження дій чи бездіяльності державного виконавця – у формі **подання відповідної скарги**.

При цьому ст. 181 КАСУ зазначає, що учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного

суду **із позовною заявою**, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС порушено їх права, свободи чи інтереси, **а також, якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб**.

Як вже було наведено вище, Законом передбачений порядок оскарження дій чи бездіяльності ДВС, але **у формі подання відповідної скарги**. Тобто норми ст. 181 КАСУ встановлюють порядок оскарження дій чи бездіяльності органів ДВС у формі направлення відповідної скарги. Але зазначені положення КАСУ прямо суперечать положенням ст. 11 цього ж Кодексу, яка визначає, що суд розглядає адміністративні справи **не інакше, як за позовною заявою**, поданою відповідно до цього Кодексу, і не може виходити за межі позовних вимог.

Подання ж позовної заяви, якою здійснюється оскарження дій чи бездіяльності державного виконавця до суду адміністративної юрисдикції, прямо суперечить судовій практиці ВСУ, яка виходить з того, що оскарження дій або бездіяльності органів ДВС повинно здійснюватися шляхом подання відповідної скарги, про що зазначалося у попередній статті.

Тобто в КАСУ, на нашу думку, відсутні правові механізми оскарження дій або бездіяльності органів ДВС, які вчинені при здійсненні **виконання виконавчих написів нотаріусів**, оскільки адміністративний суд може розглядати адміністративні справи **не інакше, як за позовною заявою**.

Схожі проблеми виникають і при оскарженні дій чи бездіяльності ДВС при виконанні постанов місцевих адміністративних судів. Якщо в зазначеній ситуації відсутні проблеми щодо підсудності зазначеної справи – адміністративний суд, який видав виконавчий документ, то питання щодо форми оскарження – скарга чи позовна заява, залишаються невирішеними.

На завершення наведеного можливо зазначити, що, на нашу думку, на сьогоднішній день складається ситуація, за якою законодавством встановлена певна форма оскарження дій чи бездіяльності ДВС до адміністративного суду (**при здійсненні виконання виконавчих написів нотаріусів**), але не встановлений процесуальний механізм такого оскарження та відсутня судова практика щодо вирішення зазначеного питання.

На нашу думку, яка ґрунтується на практиці розгляду окремих скарг в місцевих загальних та господарських судах, при визначенні юрисдикції суду, до якого

необхідно звертатися зі скаргами на дії або бездіяльність органів ДВС, які вчинені **при виконанні виконавчих написів нотаріусів**, необхідно керуватися правовідносинами, які склалися між стягувачем та боржником, та на підставі яких нотаріус вчинив виконавчий напис. Так, нотаріуси вчиняють виконавчі написи на документах, що встановлюють заборгованість для стягнення грошових сум або витребування від боржника майна. При цьому, стягувачем та боржником у цих випадках можуть бути як юридичні особи, так і фізичні особи, тобто заборгованість може виникнути як із цивільних правовідносин, так і з господарських.

При цьому, якщо стягувачем та боржником є юридичні особи, скаргу необхідно подавати до відповідного господарського суду за місцем знаходження органу ДВС, якщо ж стягувачем або боржником є фізична особа або фізичні особи, то до відповідного суду загальної юрисдикції за місцем знаходження органу ДВС.

У зв'язку з наведеним, до врегулювання правових колізій, про які йдеться у статті, пропонуємо наступне:

1. При оскарженні дій чи бездіяльності органів ДВС, які вчинені при здійсненні **виконання виконавчих написів нотаріусів**, керуватися положеннями Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України щодо визначення підсудності зазначених скарг, оскільки чинний КАСУ містить певні протиріччя щодо форми процесуального документа, на підставі якого здійснюється відповідне оскарження та відсутні процесуальні механізми такого оскарження.

2. До встановлення певної судової практики адміністративного суду, при оскарженні дій чи бездіяльності ДВС **при виконанні постанов адміністративних судів**, звертатися до відповідного адміністративного суду одночасно із скаргою на дії виконавчої служби та з відповідною позовною заявою.

Андрій ФОМЕНКО
заступник керівника департаменту
врегулювання спорів ЮК
«КПД Консалтинг»

Кредит в іноземній валюті: повертаємо в гривнях

Багато наших співвітчизників, які взяли споживчий кредит в іноземній валюті, опинилися після обвалу гривні в скрутному становищі: погашення кредиту обходиться значно дорожче, ніж очікувалося. У не менш складній ситуації опинилися також і юридичні особи, які взяли валютний кредит у доларах або євро: **банки вимагають повернення кредитів (і сплати відсотків) у валюті кредиту**. «Толерантніші» банки дозволяють погашати кредит у національній валюті, але за спеціальним курсом, відмінним від курсу НБУ.

Погашення кредиту у валюті кредиту є загальноприйнятною практикою і, здавалося б, його правомірність не підлягає сумніву. Але з аналізу відповідних положень Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ) виходить абсолютно інше.

Отже, за **кредитним договором** банк або інша фінансова установа (кредитор) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові в розмірі і на умовах, встановлених договором, а позичальник

зобов'язується повернути кредит і сплатити відсотки (ст. 1054 ЦКУ). До відношень за кредитним договором застосовуються положення даного Кодексу, що регламентують правовідносини позики, якщо інше не виходить із суті кредитного договору. За договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві *таку ж суму грошових коштів* (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду і такої ж якості (ст. 1046 ЦКУ).

Слід відзначити, що споживчий кредит в іноземній валюті рідко надається в доларах або євро. Банк перераховує, наприклад, автосалону, грошові кошти в гривнях, а зобов'язання боржника **тільки закріплюються** в договорі в еквіваленті іноземної валюти. Тому ключове положення договору позики «що взяв – те повернув» тут не застосовується. Але не це головне.